

PAPER DETAILS

TITLE: Türk Siyaset Dilinin Sembolleri: Renkler (Kültürel, Semantik ve Tarihsel Bakis)

AUTHORS: Hakan SARAÇ

PAGES: 374-389

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2438797>

Hakan SARAÇ

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof. Dr.

Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir-TÜRKİYE
Anadolu University, Faculty of Literature, Department of Russian Language and Literature, Eskişehir-TURKIYE

ORCID: 0000-0003-0103-4029

h_sarac@anadolu.edu.tr

Türk Siyaset Dilinin Sembolleri: Renkler (Kültürel, Semantik ve Tarihsel Bakış)

Öz

İnsan yaşamının her alanında renklerin kullanımına rastlamak mümkündür. Soyut düşünce ve kavramlarla ilişkilendirilen renkler sanatta, edebiyatta, dilde, dinde ve hayatın diğer alanlarında sembolleştirilerek yeni anlam ve özellikler kazanmıştır. Sembol anlam taşıma kapasiteleri ve hatırdaki kalıcı etkiye sahip olmaları renkleri izahı ve idraki zor olan olay, duygu ve düşüncelerin ifadesi yapmıştır. Böylelikle insan yaşamına dair sevinç, mutluluk, heyecan, gençlik, güzellik, yas, öfke, savaş ve zafer gibi kavramlar renklerle anlatılır olmuştur.

Dünyayı ve insan hayatını güzelleştiren ve süsleyen renklerin etkinliğinin görüldüğü alanlardan birisi de siyaset meydanıdır. Öyle ki siyasi bir olay, fikir ve ideolojinin ifade edilmesinde renklerin rolü azımsanmayacak kadar çoktur. Nitekim temiz, dürüst ve ahlaklı siyasetin sembolü “ak” iken kötü, kirli ve utanç dolu bir siyasetin ifadesi “kara” renktir. Siyasi görüş ve ideolojiler de renklerde hayat bulur: Komünizm “kırmızı/kızıl”la, faşizm ise “siyah”la bağdaştırılır. Türk siyasetinde ikili ilişkilerin durumu ve gidişatı, trafik ışıklarına benzetilerek renklerle dile getirilir: “Kırmızı ışık, yeşil ışık ve sarı ışık (yakmak).” Bunun dışında siyasilerin söylemlerinin inandırıcılığını artırmak ve hedef kitlelerini etkilemek için “renkli” ifadelerle başvurdukları görülür: “Kızılca kıyamet, karalamak, alınının akıyla, kızıl komünist, mavi vatan” vb.

Bu çalışmada Türk siyaset dilinde sembollerin ifadesi olan renklerin anlam ve özellikleri konu edilmektedir. Çalışmanın amacı ise Türk siyaset dilinde zikredilen “renkli” ifadeleri belirlemek ve bu ifadelerde geçen renklerin siyaset arenasında kazandığı sembol (metaforik ve metonimik) anlamların ortaya konulmasıdır. Bu hedef doğrultusunda söz konusu ifadelerin belirlenmesi için gazetelere başvurulmuştur. İnceleme neticesinde Türk siyaset dilinde 11 farklı renk adıyla 40 adet kalıplaşmış ifadenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Türk siyaset dilinde söz konusu renklerin doğruluk, erdem, başarı, tehlike, uyarı, devrim, aşırılık, şiddet, bayrak, İslam, asker, güç, teslimiyet, doğa ve barış gibi sembol anlamlar taşıdığı saptanmıştır. Gerçekleştirilen analizden elde edilen bilgi ve bulgular, çalışmanın sonunda derlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Siyaset, Dil, Renkler, Sembol, Kültür, Anlam.

Symbols of the Turkish Political Language: Colors (Cultural, Semantic and Historical Perspective)

Abstract

It is possible to come across the use of colors in all spheres of human life. The Colors associated with abstract thought and concepts have gained new meanings and features by being symbolized in art, literature, language, religion and other areas of life. Their capacity to carry symbol meaning and their lasting effect on memory have made colors the expression of events, feelings and thoughts that are difficult to explain and comprehend. Thus, concepts such as joy, happiness, excitement, youth, beauty, mourning, anger, war and victory about human life have been explained with colors.

One of the areas where the effectiveness of colors that beautify and adorn the world and human life is the political square. In fact that the role of colors in the expression of a political event, ideas and ideologies is too great to be underestimated. As a matter of fact, while the symbol of clean, honest and moral politics is "white", the indicator of a bad, dirty and shameful politics is "black". Political ideas and ideologies also are brought to life in colors; communism is identified with "red", and fascism with "black". In the Turkish political language, the course of bilateral relations is expressed in colors by analogy with traffic lights: "Kırmızı ışık, yeşil ışık ve sarı ışık (yakmak)." In addition, it is seen that politicians appeal to "colorful" expressions in order to increase the credibility of their rhetoric and influence their target group: "Kızılca kıyamet, mavi vatan, karalamak, alınının akıyla, kızıl komünist, mavi vatan" etc.

In this study, the meaning and features of colors, which are the expression of symbols in Turkish political language, are discussed. The aim of the study is to determine the "colored" expressions mentioned in the Turkish political language and to reveal the symbolic (metaphorical and metonymic) meanings of the colors in these expressions in the political arena. In line with this purpose, newspapers were consulted to determine these expressions. As a result of the examination, it has been determined that 40 stereotyped expressions with 11 different color names are used in the Turkish political language. It has been determined that colors have symbolic meanings such as truth, virtue, success, danger, warning, revolution, extremism, violence, flag, Islam, soldier, power, surrender, nature and peace in Turkish political language. The information and findings obtained from the analysis were compiled and evaluated at the end of the study.

Keywords: Politics, Language, Colors, Symbol, Culture, Semantics.

Giriş

Yeryüzünde insanoglunun en çok dikkatini ve ilgisini çeken tabiat unsurlarından birisi renklerdir. Doğal ortamdan kültür ve sosyal hayata dâhil edilen renkler, toplumların dünya görüşlerini, inanışlarını ve geleneklerini temsil ederler. Özünde fiziksel olgular olan renkler, zaman içinde kazandıkları yeni anlam ve özelliklerle sembolleşerek toplumların millî ve manevi değerlerini temsil eden unsurlar olarak kabul edilirler. “İnsanın kendine değer kattığı her noktada, yaşamın her sahasında ve safhasında, renklerinde, sanatında, yazımında, dininde sembollerin varlığı gizemli veya açık bir şekilde mutlaka vardır. Yaşama dair insan ne düşünüyorsa, düşüncelerini semboller aracılığıyla yansıtabilir” (Bayraktar Durgun & Yaman, 2017, s. 47). Dolayısıyla renkleri, toplumların kendilerini ifade etmede kullandıkları “kültür sembolleri” olarak tanımlamak mümkündür. Tüm toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da en eski zamanlardan başlayarak tarihî seyrî içinde renklerin çeşitli sembol anlamları ile millî ve manevi değerler kazandırdığı görülmüştür (Genç, 1997, s. 1075). Örneğin, Türk kültürünün esas renklerinden olan “ak” renk, bilgeliliği, yüceliği, erdemi ve başarıyı; “kara”, hüznü, yası, ölümü ve korkusuzluğu; “kırmızı” ise güzelliği, şaşkınlığı, heyecanı, sağlığı ve saltanatı temsil eder.

Evreni ve yaşamı çepeçevre saran renkler, sanattan spora, siyasetten sağlığa, eğitimden hukuka hayatın her alanında varlığını hissettirirler. Estetik görünüşleri ve çağrışım zenginliğine sahip olmaları sayesinde izahı zor ve idraki güç olan hususlar renklerle ifade edilirler. Türk toplumu hayatında tecrübe ettiği olayları, duyguları ve düşünceleri yansıtırken renkleri kullanarak onlara çeşitli sembol anlamları yüklerler. Türk kültür tarihinde negatif güçler kara ile pozitif faktörler ve oluşumlar ak ile ifade edilir (Özcan, 2014, s. 91). Mesela insanın ahlaki yönden temiz, doğru, vicdanlı ve onurlu olması “ak” ile (alın açık, yüzü ak); kötü niyetli, arsız ve utanmaz bir kişiliğe sahip olması ise “kara” ile (gönlü kara) izah edilir.

Renklerin kazandığı bu özel anlamlarla sembol değer olarak kendini gösterdiği alanlardan birisi de siyaset arenasıdır. Siyaset, büyük kitleleri ilgilendiren, içerisinde farklılıkları ve zıt kutupları bir arada barındıran bir mecradır. Öyle ki Türk siyaseti oldukça renkli, hareketli ve hararetlidir. Bu durumun doğal sonucu olarak siyasiler söylem ve demeçlerinde yer yer renklere ve “renkli” ifadelerle yer verirler. Siyasi söylemin önemli bir parçası içeren bu sözler, renk adı içeren kalıplaşmış ifadeler olarak tanımlanır: “Kırmızı çizgi, kara düzen, alının akıyla” vb. Nitekim “Türk siyasal yaşamındaki yaygın kanılardan biri, ‘halkı etkilemenin, halka eğilmenin, halkı aydınlatmanın, halka kendini anlatmanın, ancak halk dilini ve halkın dille yarattığı sözel ürünleri (atasözü, destan, efsane, deyim vb.) etkili bir şekilde kullanılmasıyla gerçekleştirilebilir’, şeklindedir” (Özdemir, 2017, s. 138-139). Başka deyişle bu ifadelerin kullanımındaki gaye, siyasilerin söylemlerini güçlendirerek ve inandırıcı kılarak kitleleri harekete geçirmek istemeleridir; fakat “siyaset sahnesinde liderlerin bu kalıplaşmış sözler içinde en çok deyimleri kullandıkları görülür. Çünkü deyimlerle kısa zamanda daha çok şey etkili olarak söylenebilir” (Akın, 2021, s. 23). Siyasi aktörlerin bunlar arasından özellikle renk adı içeren deyimleri tercih ettikleri görülür: “Al kanlara boyanmak, mavi boncuk dağıtmak, alnı açık, yüzü ak, yüzü kızarmak, karalamak” vb.

Renkler bazen de siyasi bir görüşü yahut ideolojiyi temsil ederler; çünkü bu gibi “semboller, insan zihninde kolay yer edinen ve ideolojik kurgulamada önemli yeri olan ortak bellek üretiminin merkezinde yer alır” (Kıraç & Karasoy, 2020, s. 36). Mesela, 1917 yılında Rusya’da patlak veren Ekim Devrimi’nin simgesi “kırmızı/kızıl” idi. “Kızıl”, devrim sonrası kurulan Sovyetler Birliği’nin ulusal bayrak ve ideolojisinin rengi olmaya devam etti. 20. yüzyıl Rusya tarihinin baş aktörlerinden devrimci Bolşevikler ile Sovyet hükümeti için “kızıl”, özgürlük uğruna dökülen kanların, devrimci mücadelenin, sol hareketin, komünizmin ve sosyalizmin rengiydi (Politčeskaya Entsiklopediya e-sözlük). Bu sosyo-politik gelişmenin (olumlu ya da olumsuz) etki ve tesiri Türk siyaseti üzerinde de vardır; ne var ki, söz konusu dönemde beliren siyasi söylem ve ifadeler Türk siyasetinin de dilinde telaffuz edilmeye başlandığı görülmektedir: “Kızıl ordu, Kızıl komünist, Kızıl meydan” vb.

Yukarıda verilen örneklerde olduğu gibi iç ve dış siyasette yaşanan gelişmeler, fikirler ve ideolojiler “renkli” ifadelerle algılanmakta ve yorumlanmaktadır. Renklerin siyaset alanında kullanımıyla ilgili bu türden daha pek çok örneğin Türk siyaset dilinde var olabileceği kanısındayız. Bu sebeple bu çalışmada, Türk siyaset dilinde telaffuz edilen “renkli” ifadelerin kültürel, tarihsel ve anlam bilimsel açılardan incelenmesi söz konusudur. Çalışmanın amacı ise, “renkli” ifadelerde geçen renk adlarının siyaset dilinde taşıdığı sembol anlamların belirlenip ortaya konulmasıdır.

Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan belge taraması (doküman incelemesi) yöntemi kullanılmıştır. Belge taramasında hedeflenen olgu için elektronik ve yazılı materyaller olan yerel ve ulusal gazeteler ile haber ajansları esas alınmıştır. Türk siyaset dilinde telaffuz edilen “renkli” ifadeler bu medya araçlarında taranmıştır. Tarama sonucunda belirlenen ifadelerde 11 farklı rengin “kırmızı, kızıl, al, kara, ak, beyaz, yeşil, sarı, mavi, bordo ve turuncu” kullanımı tespit edilmiştir.

Çalışmanın analiz kısmında öncelikle söz konusu renklerin Türk kültüründeki yeri ve önemine tarihi kaynaklar ve inceleme yazıları gözden geçirilerek kısaca değinilmiştir. Daha sonra Türk siyaset dilinde kullanılan “renkli” ifadelerin anlamsal yönden çözümlenmesinin yapılması için birbirinden farklı Türkçe sözlüklerden yararlanılmıştır. Tarihî bağlamda önem arz eden “renkli” ifade ve terimler sosyo-politik perspektifle yorumlanmıştır. Daha sonra ise Türk siyaset dilinde zikredilen renk adlarının ve renklerle ilgili ifadelerin taşıdığı sembol (metaforik ve metonimik) anlamların tespiti yapılmış ve ortaya konulmuştur.

Bilim insanı Mağfıret K. Yunusoğlu, “Siyasetin renkleri: Semantik yaklaşım” (2009) başlıklı çalışmada, Türk siyasetinin “kırmızı/kızıl, yeşil, sarı ve turuncu” renkleri sevdiğini belirterek araştırmasını bu 4 renkle sınırlandırmıştır. Bu çalışmada ise Türk siyaset dilinde kullanılan renklerin kapsamı genişletilmiş ve bu renk adlarını içeren ifadelerin tarihsel, kültürel ve anlam bilimsel açılardan incelenmesi yapılmıştır.

Türk Siyaset Dilinde Kullanılan “Renkli” İfadeler

Türk siyaseti bünyesinde birbirinden farklı görüş, fikir ve ideolojileri barındıran bir yapıdır. Hâl böyle olunca siyasi kimliğe sahip kişilerin söylemlerinde renklerin tercih edilmesi üslup ve hitap şekilleri açısından oldukça önemlidir. Zira Türk siyaset dilinde “renkli” ifadelerle siyasi liderler, partiler ve onların fikirleri hem övülmekte hem de yerilmektedir. Bu sebeple siyasi aktörler, duygu ve düşüncelerini halka arz ederken söz konusu ifadeleri tercih ederler. Renklerin geçtiği ifadelerin onların söylemlerini etkili ve güçlü kıldığı su götürmez bir gerçektir.

Bu çalışmada yapılan araştırmaya göre Türk siyaset dilinde 11 farklı renk adıyla 38 adet “renkli” ifadenin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmada söz konusu “renkli” ifadelerde geçen renklerin taşıdığı sembol anlamları aşağıda gerçekleştirilen analiz çalışmada tespit edilmiştir ve gazetelerden alınan örneklerle aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Ak/Beyaz

Türklerin en eski inanışlarından olan Şamanizm’de “ak”, arılığın ve yüceliğin simgesi olmuştur. Türk mitolojisinde kutsal sayılan Tanrı, kişi ve unsurlar “ak” renkle ilişkilendirilmiştir. Bu

sebeple “Türkler için renkler arasında “ak”, “baş renk” olarak kabul görmüştür. Türkler “ak” renge olumlu anlamlar ve çağrışımlar yüklemiştir; hem inanışlarında hem de geleneklerinde “ak” renkle bütünleşerek onu yaşamlarının bir parçası hâline getirmişlerdir” (Genç, 1997, s. 1079).

Türkiye Türkçesinde bu renk adı için yakın ya da eş anlamlı şekilde kullanılan “ak” ve “beyaz” sözcükleri yer alır. İlki Türkçe, ikincisi ise Arapçadır (Orbay, 2018, s. 1947). Türkçede “ak”ın “beyaz”a oranla anlam ve kavram alanının daha geniş ve zengin olduğu düşünülebilir. Türk kültür tarihinde “ak/beyaz”; temizliğin, güzelliğin, yaşlılığın, tecrübenin, doğruluğun, dürüstlüğün, erdemin, başarının, adaletin, ululuğun ve saygınlığın sembolüdür. Böylelikle Türk siyaset dilinde doğruluğun, dürüstlüğün, lekesizliğin, erdemin ve başarının sembolü “ak” renk olduğu düşünülebilir:

Alının akıyla: Ayıplanacak bir duruma düşmeden, tertemiz, onuruyla, başarı göstermiş olarak (Aksoy, 2013, s. 566). “Cumhurbaşkanı Erdoğan, 31 Mart yerel seçimlerinde de *alınımızın aklı ile* çıkacağımıza inanıyorum.” (Türkiye gazetesi, 8 Kasım 2018).

Yüzü ak: Suçu ve utanılacak bir durumu olmayan kimse (Türk Dil Kurumu, t.y.). “AK Parti Lideri Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın Afyonkarahisar mitinginin bugüne kadar gelmiş geçmiş en güzel mitingi olduğunu söyleyen İ Başkanı Mehmet Zeybek, ‘AK teşkilatlarının *yüzü ak* çıktı.’ dedi.” (Kocatepe Gazetesi, 12 Mayıs 2011).

Alın açık, yüzü ak: Utanılacak, gizli bir durumu yok; tertemiz, dürüst bir insan (Aksoy, 2013, s. 566). “Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül de 18 Kasım 2002 tarihinde AK Parti hükümetinin kurulduğunu, dört gün sonra hükümetin 8’inci yılının tamamlanmış olacağını, sekiz yıldır iktidarda olup da *alın açık, yüzü ak*, yaptığı icraatlarının hesabını verebilen bir kadroya sahip olduklarını ifade etti.” (Hürriyet, 14 Kasım 2010).

Birçok toplumda görüldüğü gibi, Türk toplumunda da “beyaz”, evrensel anlamda masumiyetin, saflığın ve temizliğin rengi olarak “barışı ve tarafsızlığı” simgelemektedir. Bu sebeple, teslim olduğunu bildiren ya da barış görüşmesi isteyen tarafın bayrağı da “beyaz” renkli olur (Halse, 1978, aktaran Mazlum, 2011, s. 129). Dolayısıyla Türk siyaset dilinde teslimiyetin, ateşkesin, barışın ve uzlaşının temsili “beyaz”dır:

Beyaz bayrak (sallamak, çekirmek): Teslim olmak, pes etmek; iki taraf arasında ateşkes istenmesi ve anlaşma yoluna gidilmesi. “Vatan Parti Genel Başkanı Doğu Perinçek, Türkiye’nin terörü yenip kesin zafere ulaşması için tarihi koşulların oluştuğunu belirterek, Kesin zaferden kastımız; PKK, YPG, PYD ve SDG’nin kökünün kurutulması ve Kandil’e *beyaz bayrak çektilmesidir*.” (Sondakika, 07 Ekim 2019). “Kiev’den Rusya’ya *beyaz bayrak*. Zelenskiy’den Putin’e görüşme teklifi.” (Milligazete, 21 Nisan 2021). “Yüksekova’da *beyaz bayrak sallayarak* 8 teröristin teslim olduğu iddia edildi.” (Habertürk, 21 Nisan 2016).

Rusya’da Bolşeviklerin başlattığı Ekim Devrim’i döneminde meşru hükümetin safında yer alan ve devrim karşıtı olan kimseler “beyazlar” olarak nitelendirilmiştir. Bu dönemde “kızıl”ın zıttı olarak ortaya çıkan “beyaz” renk devrime, sol harekete ve komünizme karşı olanların ifadesi olmuştur (Grigoryev, 2004, s. 231). Böylece Türk siyasetinde zikredilen “Beyaz Ruslar” tabiriyle Sovyetler rejiminden kaçan kimseler kastedilir:

Beyaz Rus: Ekim İhtilalinde komünist yönetiminden kaçan Rusyalı kimse (Parlatır vd., 1988, s. 280). “Günlerce İstanbul ve Çanakkale Boğazı’nda beklemek zorunda kalan *Beyaz Ruslar*, bu coğrafyada 100 yılda yaşanan acıların değişmediğinin göstergesi.” (Sözcü, 18 Şubat 2019).

Kara/Siyah

Türkçede beyazın karşıtı olarak kullanılan ve en koyu rengi anlamında iki sözcük vardır: “Kara” ve “siyah”. Bunlardan ilki olan kara, Türkçe olup Türkçenin bilinen en eski yazılı belgeleri olan Orhon Yazıtlarından beri kullanılmaktadır. İkincisi olan siyah ise Farsçadan Türkçeye geçmiş olup Türklerin Anadolu’ya gelmeleri ve İslam dinini kabul etmeleriyle birlikte kullanılmaya

başlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında siyahın kara renk adına göre daha yeni olduğundan, kara sözcüğünün anlam alanının diğerine oranla daha geniş olduğu tahmin edilmektedir (Bayraktar, 2004, s. 57). “Kara”; kötülüğün, üzüntünün, yasın, ölümün, mutsuzluğun, çaresizliğin, korkunun, cehaletin, gücün, güzelliğin, otoritenin, yiğitliğin, cesaretin vb. sembol ifadesi olarak Türk kültür tarihinde en çok anlam ve çağrışım zenginliğine sahip renklerden biri olmuştur. “Kara”nın anlam ve kavram alanının genişliğini Türk siyaset dilinde de görmek mümkündür. Dolayısıyla siyaset arenasında tehlikenin, yasadışılığın, utancın, rezaletin, iftiranın, fitnenin ve korkusuzluğun sembol ifadesi “kara”dır:

Kara liste: Zararlı ve sakıncalı diye belirlenen veya cezalandırılması düşünülen kimselerin listesi (Parlatır vd., 1988, s. 1208). *Kara listeye almak:* Birini, bir grubu, bir ülkeyi sakıncalı veya zararlı görmek. “VAVEK’ten yapılan yazılı açıklamada, dünyanın 16. Avrupa’nın 5. Büyük ekonomisi Türkiye’nin, Mali Eylem Görev Gücü (FAFI) tarafından *kara listeye* alınmasının siyaset ve ekonomi gündeminde ciddi bir şekilde ele alınması gerektiğine dikkat çekti.” (Cumhuriyet, 30 Haziran 2011).

Kara düzen: Düzensiz, karışık (Türk Dil Kurumu, t.y.). “Bakan Soylu: Çalışma hayatında artık *kara düzen* dönem sona erdi.” (Milliyet, 15 Haziran 2016).

Kara leke: Yüz kızartan yahut utanılan bir durum. “Türk demokrasinin tarihine sürülen *kara lekenin* adı ‘28 Şubat’... Sincan sokaklarında tanklar yürüdü, başörtülü öğrenciler okullarına giremedi.” (Trthaber, 28 Şubat 2022).

Karalamak (kara çalmak, sürmek): Leke sürmek, kötülük yüklemek, iftira etmek (Türk Dil Kurumu, t.y.). “Sözcü Gazetesi ve İsmail Saymaz’ın polisi *karalamak* için yaydıkları haberin gerçeği yansıtmadığı ve iddiaların asılsız olduğu ortaya çıktı.” (Akşam, 10 Ekim 2020).

Kara ile ilgili benzer sembol anlam ve kullanımın başka bir ifadede ortaya çıktığı saptanmıştır. Medya aracılığıyla siyaset arenasındaki kişiler, partiler, ülkeler ve diğer faktörler kötülenirken, itibarsızlaştırılırken ve suçlanırken Türk siyaset dilinde “karalama kampanyası” söylemine sık sık başvurulduğu görülür:

Karalama kampanyası: “Dönem dönem rakipleri tezyif ve bertaraf etmek için kullanılan karalama kampanyası olarak da ifade edilen itibarsızlaştırma kampanyası aslında belli bir hedefe ulaşmak için, itibarı zedelemeye yönelik faaliyetlerin organize bir şekilde icra edilmesidir” (Aktaş, 2016, s. 12). “İran yönetiminin talimatla yapıldığı düşünülen ve eş zamanlı olarak *karalama kampanyasının* yürütüldüğü manşetlerde hedef Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan.” (Trthaber, 20 Ekim 2021).

Yüzünü kara çıkar(t)mak: Birini utandırmak (Parlatır vd., 1988, s. 2488). “Sayın Başbakan’a millilik övgüleri yaparken, mahcup olacağımız, *yüzümüzü kara çıkaracak* misal ve eylemlerle karşılaşmaktan üzülmüyoruz.” (Cumhuriyet, 01 Mart 2017).

Gözü kara: korkusuz (Parlatır vd., 1988, s. 894). “İçişleri Bakanı Soylu, ‘Türkiye terörle mücadelede ne kadar etkin, kararlı ve bu konuda *gözü kara* olduğunu ortaya koyuyor’, dedi.” (Anadolu ajansı, 06 Kasım 2011).

Kırmızı/Al/Kızıl

Tarih boyunca Türk halkının en çok ilgi gösterdiği ve sevdiği beş ana renkten (ak, kara, sarı, yeşil/mavi) birisi de “kırmızı” renktir (Genç, 2009, s. 5). Bilindiği gibi Türk dilinde “al” ve “kızıl” olmak üzere “kırmızı” renk adını karşılayan iki sözcük daha bulunur. “Kırmızı” Arapça, “al” ve “kızıl” ise Türkçe kökenli kelimelerdir. Zamana ve mekâna bağlı olarak Türkler bu üç renge milli ruhu ve şuuru yansıtan sembol anlamlar yüklemişlerdir. “Kırmızı”, “al” ve “kızıl” devlet anlayışında hakanlığın, saltanatın, gücün, egemenliğin, hâkimiyetin, savaşın, zaferin ve fethin simgesi iken, halk katında ise güzelliğin, düğünün, gelinliğin, kızlığın, gerdeğin, aşkın, ergenliğin, doğumun, sevincin, bereketin, bolluğun, coşkunun ve bayramın göstergesi olmuştur. Türk kültüründe bu denli anlam zenginliğine sahip olan bu üç renk adının Türk siyaset dilinde kullanımı kaçınılmaz bir hâl almıştır.

Dolayısıyla, Türk siyaset dilinde tehlike, uyarı, yasak, engelleme, durdurma, dışlama vb. sembol ifadelerin rengi “kırmızı”dır:

Kırmızı çizgi: Belli bir konuda taraflar arasında kabul edilebilir son nokta (Türk Dil Kurumu, t.y.). “Türkiye’nin, Irak’ın ABD tarafından işgal edilmeden önce açıkladığı bu bölgede üç tane *kırmızı çizgi* vardı: 1. Irak’ın toprak bütünlüğü ihlal edilmemeli; 2. Irak’ın kuzeyinde bağımsız bir devlet kurulmamalı; 3. Musul, Kerkük ve Süleymaniye’nin statüsü asla bozulmamalı.” (Milligazete, 25 Eylül 2017).

Kırmızı batı: İki ülkenin belli koşullar çerçevesinde meydana getirdiği, nazik ve yasak bölgedir (Yunusoğlu, 2009, s. 28). “Satanovskiy şöyle konuşuyor: Türkiye, Moskova’nın Suriye için koyduğu *kırmızı batı* geçerse bin bir sürprizle karşılaşacak.” (Gazeteduvar, 18 Eylül 2016).

Kırmızı bülten: Uluslararası polis örgütünün dünya çapına aradığı suçlular için yayımladığı arama ve yakalama emri (Türk Dil Kurumu, t.y.). “İçişleri Bakanlığı, INTERPOL tarafından *kırmızı bültenle* aranan teröristin ikna yoluyla güvenlik güçlerine teslim olduğu açıklandı.” (Cumhuriyet, 21 Aralık 2021).

Kırmızı ışık (yakmak): Ülkeleri, kişileri ve onların istenmeyen fikir, görüş ve önerilerini engellemek, durdurmak ve dışlamak (Yunusoğlu, 2009, s. 29). “BDP’den bir yeşil bir de *kırmızı ışık*.” (Posta, 24 Temmuz 2011); “Brüksel – Avro Bölgesi ekonomi ve maliye bakanları, 130 milyar avroluk ikinci kurtarma paketini bekleyen Yunanistan’a *kırmızı ışık yaktı*.” (Milligazete, 10 Şubat 2012).

Eski Türkçede “kızıl” sözcüğü (çok fazla ısınarak kızıl renge bürünmek anlamında) “kızmak” fiil kökünden türetilmiştir (Yiğit, 2015, s. 16). “Yüzün ve alnın rengi, insanın ruh hali ve kişiliği hakkında yapılacak yorumlarda belirleyicidir” (Öztürk, 2013, s. 2138). Öfke, şaşkınlık, heyecan, utanç vb. duygu durumlarında insanın yüz rengindeki değişim “kırmızı” renk metaforuyla anlatılır. Bu bağlamda, Türk siyaset dilinde “utancın ve rezaletin” göstergesi “kırmızı” renktir:

Yüzü kızarmak: Utanmakla birlikte yapmak (Parlatır vd., 1988, s. 2488). “PKK destekçilerine illegal maddi yardım ulaştırmaktan *yüzü kızarmayan* Erdoğan, sözlerini, ‘Düşündükçe benim içim daralıyor. *Yüzüm kızarıyor*.’ diyerek tamamladı.” (Yeniakit, 9 Aralık 2021).

(Birinin) yüzünü kızartmak: Bir kimsenin utanmasına sebep olmak, birini utanacak duruma düşürmek (Parlatır vd., 1988, s. 2488). “Arınç, *yüzümüzü kızartacak* bir işin içinde olmadık.” (Posta, 02 Aralık 2013).

Türk mitik anlatılarında “Kızılma”, “Türklerin hâkimiyet ve fetih anlayışının sembolüdür ve erişilmesi zor bir hedefi temsil etmektedir” (Şentürk, 2019, s. 131). Kızılma ya da altın küre olarak zikredilen bu tasavvur Türklerin dünya hakimiyeti idealinin bir simgesidir (Çoruhlu, 2002, s. 186). Bu anlayışın günümüz Türk siyaset diline yansıdığı siyasilerin konuşmalarında açıkça görülür:

Kızılma: Yeryüzündeki bütün Türkleri birleştirip büyük bir imparatorluk kurmayı amaç olarak alan ülkü (Türk Dil Kurumu, t.y.). “Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan *Kızılma* mesajı: Yiğitler kan döker, bayrak solmaya... Anadolu başlar, vatan olmaya... *Kızılma’ya hey, Kızılma’ya...*” (Habervakti, 26 Ağustos 2020)

Rusya coğrafyasında yaşanan ayaklanma, devrim, komünizm ve sosyalizm gibi siyasi eylem ve ideolojilerin sembol ifadesi “kızıl” renkti. Birçok toplumda olduğu gibi, Türk toplum nezdinde de Bolşevikler, Sovyetler, devrim, komünizm ve sosyalizm gibi siyasi oluşumlar “kızıl” renkle ilişkilendirilmiştir. Türk siyaset dilinde benzer anlayışın uzantısını aşağıdaki tabir ve ifadelerde görmek mümkündür:

Kızıl Ordu: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin resmî SSCB’nin kuruluşundan (1922) yıkılışına kadar (1946) varlığını sürdürmüştür. II. Dünya Savaşı’nda (1939-1945) ülkeyi Alman işgalinden kurtarmış ve ülkenin toparlanmasına yardım etmiştir (Politiceskaya Entsiklopediya, t.y.). “*Kızıl Ordu* birlikleri, 1990 yılı 19 Ocak’ı 20 Ocak’a bağlayan gece saat 01.00’de Azerbaycan’ın

başkenti Bakü'ye girdi ve acımasızca sivil halkın üzerine ateş ederek kanlı bir katliam gerçekleştirdi.” (Hürriyet, 20 Ocak 2014).

Kızıl Meydan: Rusya'nın başkenti Moskova'da Sovyetler Birliği'nin kurucusu olan Vladimir Lenin'in halka açık olan anıtmezarının da bulunduğu dünyaca ünlü meydanın adıdır. Meydan gerek SSCB döneminin gerekse günümüz Rusya'sının siyasi ve toplumsal tarihinde özel bir yere sahiptir. Kızıl Meydan, geçmiş yıllarda idamlara, gösterilere, geçit törenlerine ve mitinglere sahne olmuştur. Günümüzde halka açık olarak çeşitli kültürel, siyasi ve toplumsal aktivitelere hâlâ ev sahipliği yapmaktadır (Političeskaya Entsiklopediya, t.y.). “Rusya İçişleri Bakanlığı, Kremlin Sarayı ve *Kızıl Meydan*'a girişlerin yasaklandığını duyurdu.” (Cumhuriyet, 24 Şubat 2022).

Kızıl bayrak: Komünist ve sosyalist hareketinin simgesi olarak geçtiğimiz yüzyılın başlarında Rusya'da baş gösteren devrim sürecinde işçi sınıfını, daha sonra ise Rus Çarlığının yıkılmasıyla Sovyetler Birliğini temsil eden bayrak (Političeskaya Entsiklopediya, t.y.). “Rusya'da komünistler, orak-çekikçi *kızıl bayrağa* geri dönüşmesi için kampanya başlattı. Konunun parlamento gündemine gelmesi bekleniyor.” (Cumhuriyet, 12 Eylül 2014).

Kızıl (komünist): Bir ideoloji olarak komünizm ve sosyalizm yanlısı kimse (Türk Dil Kurumu, t.y.). 19. ve 20. yüzyıllarda dünya çapında Fransa, Rusya, Çin ve Küba gibi ülkelerde meşru hükümetlere karşı ayaklanan, devrim yapan ve devrimle iltisaklı ve irtibatlı olan kimselere söylenen bir ifadedir. “*Kızıl Komünist* Kuzey Kore Devlet Başkanı Kim Jong-un'un, şimdi de idam mahkûmlarını uçaksavar kullanarak öldürttüğü iddia ediliyor.” (Yeniakit, 02 Mayıs 2015).

Kanın rengi olması hasebiyle “kırmızı” renk, insana uyandırıcı ve enerji verici bir his verir. Bu sebeple, “kırmızı”, birtakım olumsuz duygu ve olayların ifadesi olarak kullanılır. Dolayısıyla,

Türk siyaset dilinde aşırılık, taşkınlık, şiddet ve savaş gibi kavramlar “kızıl” ile ifade edilir:

Kızılca kıyamet: Aşırı bir biçimde gürültülü, çekişme, kavga (Parlatır vd., 1988, s. 1318). “Kızılcahamam'da *kızılca kıyamet*!” (Vatan, 12 Mart 2006).

Kızılca kıyamet kopmak: Kavga gürültü olmak (Parlatır vd., 1988, s. 1318). “CHP'de *kızılca kıyamet koptu*.” (Radikal, 14 Ağustos 2010).

Türk tarihinde mukaddes sayılan ve kanın rengi olan “al” ve “kızıl” en çok tercih edilen bayrak renkleri olmuştur (Genç, 1997, s. 17). Bu sebeple Türk halkı “kırmızı bayrak yerine al bayrak, kırmızı kan yerine ise al kan” demektedir (Kotan & Kaya, 2010, s. 85). Türklerdeki “al bayrak kullanımı, Şamanist dönemdeki Al Ruhunun ateş tanrısı ve koruyucu ruh olarak kabul edilmesinden ileri gelmektedir” (Ögel, 1991, s. 265). Türk siyaset dilinde “al”, bayrağın rengidir ve “al bayrak” söylemiyle şanlı Türk bayrağı kastedildiği düşünülebilir:

Al bayrak (sancak): Türk bayrağı (Parlatır vd., 1988, s. 69). “Ali Yavuz, “Uğruna şehitler verdiğimiz, gazi olduğumuz ay yıldızlı *Al bayrağımızın* gönderden indirilmesi bardağı taşırdı artık.” (Cumhuriyet, 10 Haziran 2014). “Milli Savunma Bakanlığımızdan (MSB) yapılan açıklamada ‘AP’de kirli elleriyle bayrağımıza saldıran çaresiz, şımarık çocuklara her yerde *Al Sancağımızın* asilliğini ve gücünü göstermeye devam edeceğiz.’ denildi.” (Milat gazetesi, 20 Ocak 2020).

Kan ile bağdaştırılan “kırmızı/al”, “Türklerde savaşın, fethin ve şehitliğin simgesidir” (Kalafat, 2012, s. 73). Türk insanı, vatanın ve milletin bağımsızlığı uğruna cenk meydanında şehit düşmüş askerler için “öldü ya da öldürüldü” demek yerine “al kanlara boyandı” demektedir. Bu sebeple, “al kan” ifadesi kutsallığa ve şehitliğe işaretir. Türk siyaset dilinde vatan toprakları uğruna şehit düşmüş askerler için al kanlara boyanmak deyiimi kullanılır:

Al kanlara boyanmak: Yaralanmak, vurularak ölmek; şehit olmak (Parlatır vd., 1988, s. 70). “Hakikat kınalı kuzuların, *al kanlara boyanmış*, ak alınlarında yazılıdır. Eğer bugün, seksen birinci yılına ulaşmış olan, Türkiye Cumhuriyeti'nden bahsedebiliyorsak, bu, Çanakkale de verilen mücadele ve mücadeleyi veren şehitlerin sayesinde.” (Milli gazete, 20 Mart 2006).

Sarı

“Sarı renk adı, Türklerin bilinen en eski yazılı eserleri olan Orhon Yazıtlarından bu yana Türkçede kullanılmaktadır. Sarı>sarı> TT sarı. Sarı, Türkçenin her döneminde kullanılmış olması nedeniyle renk adları içinde özel bir yere sahiptir” (Bayraktar, 2006, s. 209). “Sarı, Türk renk sembolizminde güneşin rengi olarak bolluk ve bereketi, altının rengi olarak zenginliği ve sonbaharı çağrıştırmaktan dolayı hüznü, hastalığı ve hatta ölümü niteler” (Öztürk, 2015, s. 256). Türkler dünyanın merkezini “sarı” renkle ifade etmişlerdir (Genç, 1997, s. 5). “Türkler ‘sarı’ rengi merkezi, gücü, hakimiyeti simgeleyecek şekilde kullanmış ve Türk sarısını daha sonra altın sarısı olarak nitelemiştir” (Bayat, 1993, s. 52). Böylece Hun Türkleri merkezin, gücün ve hâkimiyetin kendilerinde olduklarını göstermek için “sarı” renkli bayraklar kullanmışlardır (Koca, 2010, s. 202).

“Sarı” renk, Türk kültür tarihinde geniş bir yelpazede kullanılmasına rağmen Türk siyaset dilinde yalnızca ikili ilişkilerde sonucu belli olmayan ve ne kadar zaman alacağı kesin olmayan bir süreci ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır (Yunusoğlu, 2006, s. 35). Başka bir deyişle, siyaset arenasında “sarı” rengin yakılması, ikili ilişkilerde mevcut durumun değişmediği ve somut bir kararın çıkması için bekleme sürecine geçildiği anlamına gelmektedir:

Sarı ışık (yakmak): Herhangi bir konuda kesin bir kararın çıkmadığı, ikili ilişkilerde bekleme sürecine geçildiğini bildiren bir ifadedir. “Yetkililer, ‘Ancak 15 Haziran’dan itibaren izin çıkabilir. Rusya ile diplomasi trafiği aralıksız sürüyor. *Sarı ışık yandı*. Amacımız bunu yeşile döndürmek’ açıklamasını yaptı.” (Akit, 18 Mayıs 2021). “Geçen hafta yaşanan bu gelişmelere bakarak ABD ve AB’nin S-400’ler ve Doğu Akdeniz başta olmak üzere anlaşmazlık konuların altını çizmekle birlikte Erdoğan yönetimine bir kredi tanıdığı, *sarı ışık yakıldığı* söylenebilir.” (Evrensel gazetesi, 29 Mart 2021).

Yeşil

Yeşil, “Türkçenin bilinen en eski yazılı belgeleri olan Orhon Yazıtlarından bu yana Türkçede kullanılmaktadır. Yeşil> TT yeşil Yeşil, Türkçenin her döneminde kullanılmış olmasına rağmen kullanımı sınırlı kalmıştır” (Bayraktar, 2014, s. 180). Hâlbuki doğanın rengi olan “yeşil” Türk düşüncesinde yaşamın, gençliğin, diriliğin, yenilenmenin ve ümidin sembol ifadesi olarak anlam ve çağrışım zenginliğine sahiptir. Gerek Türklerin en eski inanışlarında gerekse İslamiyet’te “yeşil” renk kutsal sayılıp saygı görmüştür. “Yeşil”in akla ilk gelen anlamının (“sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk”) (Türk Dil Kurumu, t.y.). dışında çeşitli sembol manaları da vardır; “yeşil”, bitkiyi, ormanı, baharı, sağlığı, alanı, siyaseti, zenginliği, işi, devleti ve cenneti simgeler. Bu simgesel değerlerden siyasetin, işin ve devletin yeşillenmesi son zamanlarda belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır (Sevgi, 2020, s. 45). Daha önceki yıllarda “yeşil” sözcüğü “çevreci hareketlerle anılırken, günümüzde ise “yeşil” çevre hareketleri aşan siyasi bir harekete dönüşmüştür” (Sevgi, 2020, s. 45). Böylelikle Türk siyaset dilinde engelleri ortadan kaldırmak, izin vermek ve ilişkileri iyileştirmek için “yeşil” adının geçtiği ifadelerin kullanıldığı görülür (Yunusoğlu, 2009, ss. 33-34). Ülkeler, partiler ve kişiler arasında “yeşil ışık” yakılması görüşmelere yahut diyaloga açık ve hazır olduğu anlamına gelmektedir.

Yeşil ışık (yakmak): Bir işin yapılmasına izin vermek ya da göz yummak (Aksoy, 2013, s. 1118). “Bakan Çavuşoğlu duyurmuştu... Rusya tarafı *yeşil ışık yaktı!*” (Mynet, 04 Mart 2022). “ABD’den diyalog teklifine *yeşil ışık!* ABD’den daha çok silah talep eden Ukrayna, Rusya’nın ABD ve NATO’ya sunduğu güvenlik teklifine karşı çıkarken Beyaz Saray’dan ‘Diyaloga açığız’ mesajı verildi.” (Birgün Gazetesi, 11 Aralık 2021).

İslamiyet’te en çok değer verilen renklerin başında “yeşil” gelir. Bu sebeple inanç ve ideolojik bakımdan “yeşil”, İslam ile anılmaktadır. “Yeşil” renk, “İslamiyet’te kutsal alan ve mekânların vazgeçilmez rengidir” (Öztürk, 2015, s. 80). Bu nedenle, Türk siyaset dilinde “yeşil”,

İslamiyet’le ve onun değer ve kaidelerine sıkı sıkıya bağlı olan muhafazakâr kesimle özdeşleştirilmektedir:

Yeşil sermaye: 28 Şubat sürecinden sonra “İslamcı” kimliğiyle ön plana çıkan şirketleri (holdingleri) tanımlamak için kullanılan bir ifadedir. “CHP, Kombassan gibi *yeşil sermaye* şirketlerine yaklaşık 20 yıldır tüm birikimleri yatıran, ancak karşılığını hiçbir şekilde alamayan yüzlerce gurbetçiyle Berlin’de bir araya geldi.” (Cumhuriyet, 11 Aralık 2019).

Türk siyasi düşüncede “yeşil”in, İslam-Komünizm tezatlığını izah etmede kullanıldığı görülür:

Yeşil kuşak (projesi): Türk-İslam sentezli ABD’nin İslam’ı komünizme karşı kalkan olarak kullanmaya yönelik bir stratejisidir (Günel, 2004, s. 157). “İslam ve Türk aynı kategoride kavramlar değildir. Biri dindir, diğeri milliyet. Bu yaklaşım, Sovyetlere karşı *Yeşil Kuşak* projesinin taktiğidir.” (Cumhuriyet, 20 Eylül 2020).

“Yeşil”in, Türk siyaset dilinde tabiattaki ağaç ve bitkileri simgelediği saptanmıştır.

Yeşil Vatan: Türkiye’nin sahip olduğu tüm yeşil alanlara verilen genel ad. “Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın eşi Emine Erdoğan, *Yeşil Vatan* için el birliğiyle yurdun dört bir yanında yepyeni fidanlar yeşertelim’ diyerek Orman Genel Müdürlüğü’nün bağış kampanyası için destek istedi.” (Yeniçağ, 31 Temmuz 2021). “*Yeşili* korumakla kalmamak.” (Milliyet Gazetesi, 18 Ekim 2021).

Mavi (Gök)

Türkler gökyüzünü Tanrının katı olarak tasavvur etmiş ve göğü kutsal saymışlardır. Öyle ki, “Hun Türkçesinde “gök” kelimesi ile Tanrı kelimesi eş anlamlı idi” (Kalafat, 2012, s. 126). “Gök, tanrının ve bizi sonsuzluğa bağlayan, ululuk ve yüceliğin bir sembolüdür” (Ögel, 1991, s. 457). “Gök”, aynı zamanda gökyüzünün ve suyun simgesi olan bir renk adıdır. Bugün Türkçede bu renk adının karşılığı “mavi” ve “gök mavisi”dir.

“Mavi”, “Türk kültürlü halklarda koruyucu renk olarak bilinir. Işıkları yansıttığına inanılır. Nazarlıklar için “mavi” renk seçilir. Çocuklara mavi boncuk takılır. Nazardan korunması istenilen kimsenin üzerinde mavi giysi olması istenir” (Kalafat, 2012, s. 140). Geçmişten beri Türk halkı arasında “mavi gözlü” ya da “gök gözlü” insanların nazar gücünün daha kuvvetli olduğuna inanılır. Türkler mavi gözün negatif enerjisinden korunmak için eskiden beri evlerinde yahut üzerlerinde mavi boncuk kullanmaktadır (Çıblak, 2004, s. 107). Dolayısıyla, “mavi” (“gök”) Türk kültüründe hem olumlu hem de olumsuz şekillerde algılandığı söylenebilir; “bir taraftan manevi dinginlik verip rahatlatan etkisi ile bir mavi varken, diğer taraftan da uyarıcı ve tehlikeyi haber veren duygusu ile başka anlam boylamında başka bir mavi ile karşılaşırız” (Öztürk 2015, s. 66). Benzer şekilde Türk siyaset dilinde de “mavi”ye olumlu ve olumsuz sembol anlamların yüklendiği tespit edilmiştir:

Mavi vatan: “Ülkelerin iç suları, karasuları, bitişik bölgeleri, kıta sahanlıkları, münhasır ekonomik bölgeleri de ve hatta bunların üzerindeki hava sahaları da vatanıdır. Bu bölgeler “Mavi Vatan” olarak adlandırılabilir. Devletlerin çeşitli egemenlik gösterileri yapabildiği, uygulayabildiği bu deniz ve hava sahaları Mavi Vatan’dır” (Akarçay & Ak, 2018, s. 142). Türk siyaset dilinde kullanılan “Mavi Vatan” ifadesiyle Karadeniz, Marmara denizi, Ege denizi, Akdeniz ve Kıbrıs adası kastedilir. “Hepimiz çok iyi biliyoruz ki; *Mavi Vatan’a* sahip çıkamayan Türkiye’nin geleceği olamaz. Bugün verdiği istikbal mücadelesinin en kapsamlı zemini burasıdır. Tam bağımsız Türkiye davasının en önemli noktası da burasıdır.” (Akşam, 09 Kasım 2021).

Türk kültüründe “Mavi boncuk” nazar değmesin veya göze gelinmesin inancıyla takılan eşyaya verilen isimdir (Türk Dil Kurumu, t.y.). Eskiden gök boncuk günümüzde ise mavi boncuk olarak kullanılmaya devam edilen bu ifade Türk siyaset arenasında “mavi boncuk dağıtmak” olarak aynı zamanda mizansen malzemesi olarak zikredilmektedir. Siyaset alanında mavi boncuk dağıtan kişi, herkese şirin ve sempatik gözükerek gerçek yüzünü ve asıl niyetini gizlemektedir. Dolayısıyla, Türk siyaset dilinde “mavi boncuk dağıtmak” ifadesiyle siyaset yapanların kitlelere gerçekçi

davranmadığı, boş vaatlerde bulunduğu ve yanlış siyasi yöntemlere başvurdukları vurgulanmak istenir:

Mavi boncuk dağıtmak: Herkese şirin görünmeye çalışmak (Türk Dil Kurumu, t.y.). “CHP’nin politikası tek cümleyle *mavi boncuk dağıtma* politikasıdır. Samimiyet, bir irade söz konusu değil. Kiminle karşılaşsam ona mavi boncuk dağıtayım’ gibi bir derdi var.” (Yeniçağ, 8 Ocak 2022).

Turuncu

Türkçede sarı kırmızı renk anlamına gelen “turuncu”, halk dilinde portakal rengi ya da oranj olarak da telaffuz edildiği bilinmektedir. “Turuncu” renk, Farsça “turunç” kelimesi ve Arapça “ı” ekinin birleşmesiyle meydana gelen bir renk adıdır (Türk Dil Kurumu, t.y.). Türk renk geleneğinde yer alan beş temel renkten biri olmadığından dolayı Türkçede kullanım alanı oldukça sınırlıdır.

“Turuncu”, içinde bulunduğumuz yüzyılın başlarında dünya siyaset arenasına devrimle birlikte anılarak dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. 2004 yılının kasım ve aralık aylarında yapılan Ukrayna Cumhurbaşkanlığı seçimlerini, Merkez Seçim Komisyonunun açıkladığı ilk sonuçlara göre iktidardaki Viktor Yanukoviç kazanmıştır. Fakat bu durumu kabul etmeyen ana muhalefet adayı olan Viktor Yuşenko ve destekçileri tarafından ülke genelinde başlatılan protestolar, mitingler ve grevler Ukrayna makamlarını ikinci kez oylama yapmaya zorlamıştır. Gerçekleşen ikinci oylama Viktor Yuşenko ve onun taraftarlarının zaferiyle son bulmuştur (Politikçeskiye Ensiklopediya, t.y.). Bu süreçte protestocular meydanlarda turuncu bayraklar ve objelerle devrim yaptıklarını göstermeye çalışmışlardır. Bu siyasi gelişme Türk siyaset dilinde de “turuncu devrim” olarak tanımlanmıştır:

Turuncu devrim: Ukrayna Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde (2004 yılı) usulsüzlük yapıldığını savunan ana muhalefet lideri ve onun destekçilerinin açıklanan ön seçim sonuçları sonrası ülke çapında başlattığı ayaklanma hareketidir. Devrim niteliği taşıyan bu eylemin simgesi “turuncu” olmuştur (Politikçeskiye Ensiklopediya, t.y.). “Ukrayna’da 2004 yılında Viktor Yuşenko’ya Devlet Başkanlığı koltuğunu getiren *Turuncu Devrim* Kiev meydanında onbinlerce kişinin turuncu bayrak ve atkılarla yaptığı gösteri ile gelmişti.” (Vatan, 3 Mart 2006).

Ukrayna, Gürcistan ve Kazakistan’da yaşanan devrim hareketlerinden sonra Türkiye’de 2013’teki gezi parkı olayı (gezi kalkışması), 2016’daki darbe girişimi ve hükümeti düşürme planıyla yapılmak istenenler Türk siyaset dilinde “turuncu devrim” olarak ifade edildiği görülmektedir:

“Gezi kalkışması *turuncu devrim* denilen ve kimi başarılı, kimi başarısız darbe girişimleri serisi içindedir. ABD’ye kafa tutan hükümetler *turuncu devrimlere* hedef olmuşlardır.” (Akşam, 10 Haziran 2014).

Üstelik Türkiye, sadece FETÖ’cü darbe girişimiyle tehdit edilmemişti. “Türkiye, Soros’un çeteleri tarafından *turuncu devrim* hazırlıkları yapılan ülkeydi. Sırbistan, Gürcistan ve Ukrayna’daki turuncu devrimleri, CIA’nın yan kuruluşları yaptırmıştı.” (Yeniçağ, 6 Mayıs 2017).

Bordo

Fransızcadan Türkçeye geçen “bordo” renk adı, rengini şaraptan almaktadır (Türk Dil Kurumu, t.y.). Türk tarihi ve renk geleneğinde geçmişi olmamasına karşın “bordo”, halk tarafından sevilen bir renktir. Türk silahlı kuvvetlerinin yenilmez armadası olan ve “bordo bereliler” olarak çağrılan askeri birlik ismini taktıkları bordo renkli bereden almaktadır. “Bordo bereliler” yaptığı başarılı operasyonlarla hem Dünya hem de ülke siyaset arenasında kendisinden övgüyle söz ettirmektedir. Dolayısıyla, Türk siyasi figürlerinin konuşmalarında “bordo bereliler” ifadesi sıklıkla geçer. Böylece, Türk siyasetçilerinin sıklıkla kullandığı bordo-bereliler ifadesiyle şanlı Türk askeri kastedilmektedir:

Bordo bereliler: Türk Silahlı Kuvvetleri’nin kadrosunda üst düzey eğitimle yetiştirilen ve seçkin askerlerden oluşan askeri birliğin adıdır. Halk arasında da bu isimle tanınmaktadırlar.

“Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) komuta kademesinin katıldığı toplantıda, *bordo berelilere* telefonla seslenerek Özel Kuvvetlerin çalışmalarının büyük öneme sahip olduğunu vurguladı.” (Anadolu Ajansı, 22 Mart 2019).

Sonuç

Bu çalışmada “kırmızı, kırmızı, al, kara, ak, beyaz, yeşil, mavi, sarı, turuncu ve bordo” renklerinin Türk siyaset dilinde kazandığı sembol anlamlar ve özellikler belirlenmiş ve ortaya konulmuştur. İnceleme neticesinde söz konusu renklerin Türk siyaset dilinde sembolleştirilerek çeşitli fikir, düşünce ve olayları ifade etmede kullanıldıkları anlaşılmıştır. Bu renklerin Türk siyaset dilinde taşıdığı sembol anlamlar kısaca şunlardır:

Ak: Doğruluk, dürüstlük, erdem, başarı.

Beyaz: Teslimiyet, ateşkes, barış ve uzlaş.

Kara: Tehlike, yasadışılık, utanç, rezalet, iftira, fitne, itibarsızlaştırma, toprak ve cesaret.

Kırmızı: Tehlike, uyarı, yasak, engelleme, durdurma, dışlama, utanç, rezalet.

Kırmızı: Hâkimiyet, fetih, devrim, ayaklanma, komünizm, sosyalizm, öfke, kızgınlık, aşırılık, taşkınlık, şiddet.

Al: Şehitlik, bayrak.

Sarı: Belirsizlik, ikili ilişkilerde bekleme sürecine geçilmesi.

Yeşil: İkili ilişkilerde engelleri ortadan kaldırmak, izin vermek, iyileştirmek, İslam, komünizm karşıtlığı, doğa.

Mavi: Deniz alanları, hava sahaları, samimiyetsizlik, yalan, gösteriş.

Turuncu: Ayaklanma, devrim ve değişim.

Bordo: Asker.

Siyaset alanında duyguların, düşüncelerin ve fikirlerin kitlelere ulaşmasında renklerin etkinliği ve işlevselliğinin ne denli güçlü olduğu taşıdıkları sembol anlam kapasitesiyle doğru orantılıdır. Görüldüğü gibi Türk siyaset dilinde kişiler, partiler, kurumlar, olaylar ve ideolojiler “renkli” ifadelerin kullanımıyla bazen övülmekte bazen de yerilmektedir.

“Ak, kara, kırmızı, al, sarı ve yeşil” gibi Türk renk geleneğinin temel taşlarının yanı sıra Türkçeye başka dillerden giren “kırmızı, mavi, turuncu ve bordo” renk adlarının siyaset dilinde metaforik ve metonimik anlamlarda kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu da farklı renk adlarının Türk siyaset dilindeki anlam ve kullanım çeşitliliği ile zenginliğini göstermektedir.

Yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü gibi, renk adlarının siyasetçilerin konuşmalarını canlı, renkli ve anlamlı kılmaktadır. Sembol değer olarak kullanıldığında renklerle siyasi yapılar, siyasi aktörler ve ideolojileri uzun yıllar boyunca korunabilmektedir. Siyaset dilinin sembolleri olarak renk adlarının kişileri, olayları, kurumları ve onların ideolojilerini temsil ettiği incelenen ifadelerde açıkça görülmektedir.

Bu çalışmada ele alınan renkler ve ifadelerin kapsamının başka çalışmalarla genişletilebileceği düşünülmektedir. Bu sebeple Türk siyaset dilinde renklerin taşıdığı sembol anlamların ortaya konulduğu bu çalışma, renklerle ilgili başka alanlarda yapılacak diğer araştırmalar için bir ön adım niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

Akarçay, P. & Ak, G. (2018). Ulusal güvenlik bağlamında Kıbrıs: Jeostratejik/Jeoeconomik önem ve gelişmeler. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 140-157.

Akın, E. (2021). *Siyasetin dili* (Cilt 1). İksad Yayınevi.

15. Aktaş, K. (2016). İşletmelerde itibar yönetimi. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 1-15.
- Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü* (Cilt 1-2). İnkılap Kitabevi.
- Bayat, F. (1993). *Oğuz Epik En'enesi ve Oğuz Kağan Destanı*. Azerbaycan Elimler Akademiyası.
- Bayraktar, N. (2004). Kara ve siyah renk adlarının Türkçedeki kavram ve anlam boyutu üzerine. *Dil Dergisi*, (126), 56- 76.
- Bayraktar, N. (2014). Türkçe yeşil renk adının biçim, anlam ve kavram alanına tarihsel bakış. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 10(1), 179-193.
- Bayraktar Durgun, G. & Yaman, H. (2017). İdeoloji, dil ve sembol bağlamında medya ve siyaset. *Akademik Hassasiyetler*, 4(7), 39-51.
- Çıblak, N. (2004). Halk kültüründe nazar, nazarlık inancı ve bunlara bağlı uygulamalar. *Türklük Bilimi Araştırmalar*, (15), 103-125.
- Çoruhlu Y. (2012). *Türk mitolojisinin ana batları*. Kabalcı Yayınları.
- Genç, R. (1997). Türk inanışları ile milli geleneklerinde renkler ve sarı-kırmızı-yeşil. *Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, 9(27), 1075-1110.
- Genç, R. (2009). *Türk inanışları ile milli geleneklerinde renkler ve sarı-kırmızı-yeşil* (4. baskı). Atatürk Kültür Merkezi.
- Grigoryev, O.N. (2004). *Tsvet i zapah vlasti. leksika čuvstvennogo vospriyatiya v publitsisti českih i budojestvennih tekstab*. Nauka.
- Günal A. (2004). Büyük Ortadoğu projesi ve Türkiye. *Ege Academic Review*, 4(1), 156-164
- Kalafat, Y. (2012). *Türk halk inançlarında renkler*. Berikan Yayınevi.
- Kıraç, Z. K. & Karasoy, H.A. (2020). Sembollerin ideolojik işlevleri. İçinde B. Küçüksaraç (Ed.), *Sosyal ve beşeri bilimlerde akademik çalışmalar* (ss. 19-40). Livre de Lyon.
- Koca, S. (2010). Genel hatları ile kültür ve sembol ilişkisi. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 12(2), 87-94.
- Kotan, Y. & Kaya, T. (2010). Orhan Pamuk'un benim adım kırmızı romanında renk metaforu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 83-103.
- Halse, A.O. (1978). The use of color interiors. (2. Baskı). Mc Graw Hill.
- Mazlum, Ö. (2011). Rengin kültürel çağrışımları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 125-137.
- Orbay, N. O. (2018). Yaşar Kemal'in renkler ve renklerle ilgili sözcükleri kullanımı: Karıncanın su içtiği örneği. *Social Science Studies Journal*, 4(19), 1944-1957.
- Ögel, B. (1991). *Türk kültür tarihine giriş* (Cilt 6). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özcan, D. (2014). Uygur halk destanlarında bir simge olarak renkler: Karalık, aklık. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (4), 89-97.
- Özdemir, N. (2017). *Kültür bilimi ve yönetimi*. Grafiker Yayınları.
- Öztürk, H. (2013). Bazı organ adlarının toplum değerleriyle ilişkisi. *Turkish Studies*, 8(9), 2129-2143.
- Öztürk, Ş. (2015). *Türk kültüründe renk kavramı ve renklerin maddi kültür unsurlarına yansımaları*. (Tez No. 412170). [Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Parlatır, İ., Gözaydın, N., & Zülfiyar H. (1988). *Türkçe sözlük* (8. Baskı, Cilt 1-2, s. 1273). Türk Dil Kurumu.
- Sevgi, O. (2020). Yeşil terimler ve anlamları. *Avrasya Terim Dergisi*. 8(1): 44-61.

Şentürk, O. (2019). Hâkimiyetin sembolü: Kızılelma. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 123(242), 131-140.

Politiçeskaya Entsiklopediya (t.y.). Kızıl. İçinde *Temel Siyasi Kavram ve Terimler Sözlüğü*. 29 Şubat 2022'de <https://politike.ru/> adresinden alındı.

Politiçeskaya Entsiklopediya (t.y.). Kızıl bayrak. İçinde *Temel Siyasi Kavram ve Terimler Sözlüğü*. 24 Ocak 2022'de <https://politike.ru/> adresinden alındı.

Politiçeskaya Entsiklopediya (t.y.). Kızıl meydan. İçinde *Temel Siyasi Kavram ve Terimler Sözlüğü*. 17 Ocak 2022'de <https://politike.ru/> adresinden alındı.

Politiçeskaya Entsiklopediya (t.y.). Kızıl Ordu. İçinde *Temel Siyasi Kavram ve Terimler Sözlüğü*. 24 Ocak 2022'de <https://politike.ru/> adresinden alındı.

Politiçeskaya Entsiklopediya (t.y.). Turuncu. İçinde *Temel Siyasi Kavram ve Terimler Sözlüğü*. 26 Şubat 2022'de <https://politike.ru/> adresinden alındı.

Politiçeskaya Entsiklopediya (t.y.). Turuncu devrim. İçinde *Temel Siyasi Kavram ve Terimler Sözlüğü*. 25 Şubat 2022'de <https://politike.ru/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Alnı açık. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 12 Şubat 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Bordo. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 11 Nisan 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Kara düzen. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 09 Şubat 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Karalamak. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 16 Şubat 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Kara suları. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 22 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Kırmızı bülten. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 24 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Kırmızı çizgi. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 06 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Kızıl (komünist). İçinde *Tarama Sözlüğü*. 04 Nisan Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Kızılelma. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 19 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Mavi boncuk. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 24 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Mavi boncuk dağıtmak. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 24 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Turuncu. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 18 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Yeşil. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 26 Mart 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Yüzü ak. İçinde *Tarama Sözlüğü*. 17 Şubat 2022'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Yiğit, V. (2015). *Renkler*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Yunusoğlu, M. K. (2009). Siyasetin renkleri: Semantik yaklaşım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 25-39.

Gazeteler

Akşam, (2020, 9 Ekim). Sözcü gazetesi ve İsmail Saymaz'ın polisi karalamak için yaydıkları haber yalan çıktı. <https://www.aksam.com.tr/guncel/sozcu-gazetesi-ve-ismail-saymazin-polisi-karalamak-icin-yaydiklari-haber-yalan-cikti/haber-1116588>

Akşam, (2021, 9 Kasım). Mavi Vatan'a göz dikenlerin tatbikatı. <https://www.aksam.com.tr/yazarlar/prof-dr-yasar-hacisalihoglu/mavi-vatana-goz-dikenlerin-tatbikati/haber-1217908>

Anadolu Ajansı, (2019, 6 Kasım). İçişleri Bakanı Soylu: Türkiye terörle mücadelede gözü kara. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakani-soylu-turkiye-terorle-mucadelede-gozu-kara/1637230>

Birgün Gazetesi, (2021, 19 Aralık). ABD'den diyalog teklifine yeşil ışık. <https://www.birgun.net/haber/abd-den-diyalog-teklifine-yesil-isik-369914>

Cumhuriyet, (2011, 30 Haziran). Türkiye kara listede. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye-kara-listede-262506>

Cumhuriyet, (2014, 10 Haziran). Bayrak indirme soruşturmasında 5 gözaltı. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/bayrak-indirme-sorusturmasinda-5-gozalti-81141>

Cumhuriyet, (2014, 12 Eylül). Rusya'da 'Sovyet bayrağı geri dönsün' kampanyası. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/rusyada-sovyet-bayragi-geri-donsun-kampanyasi-118561>

Cumhuriyet, (2017, 01 Mart). Barzani çatlağı... Bahçeli köprüleri atıyor. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/barzani-catlagi-bahceli-kopruleri-atiyor-688538>

Cumhuriyet, (2019, 11 Aralık). CHP, yeşil sermaye mağdurlarına sahip çıkıyor. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/chp-yesil-sermaye-magdurlarina-sahip-cikiyor-1707524>

Cumhuriyet, (2020, 20 Eylül). Milliyetçilik Nereye-5: Türk-İslam sentezi Yeşil Kuşak taktiği idi. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/milliyetcilik-nereye-5-turk-islam-sentezi-yesil-kusak-taktigi-ydi-1767378>

Cumhuriyet, (2021, 21 Aralık). Bakanlık duyurdu! Kırmızı bültenle aranıyordu... Teslim oldu. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bakanlik-duyurdu-kirmizi-bultenle-araniyordu-41965866>

Cumhuriyet, (2022, 24 Şubat). Son dakika: Kremlin Sarayı ve Kızıl Meydan'a girişler yasaklandı. <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/son-dakika-kremlin-sarayi-ve-kizil-meydana-girisler-yasaklandi-1910687>

Evrensel Gazetesi, (2021, 29 Mart). ABD ve AB, Erdoğan'a neden sarı ışık yaktı? <https://www.evrensel.net/yazi/88433/abd-ve-ab-erdogana-neden-sari-isik-yakti>

Gazeteduvar, (2016, 18 Eylül). Rusya 'Türkiye'den 'güvenlik' bekliyor. <https://www.gazeteduvar.com.tr/analiz/2016/09/18/rusya-turkiyeden-guvenlik-bekliyor>

Kocatepe Gazetesi, (2011, 12 Mayıs). Ak teşkilatların yüzü ak çıktı. <https://www.kocatepegazetesi.com/ak-teskilatlarin-yuzu-ak-cikti/>

Habertürk, (2016, 21 Nisan). Yüksekova'da operasyon sona erdi. <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1228463-yuksekovada-operasyon-sona-erdi>

Habervakti, (2020, 26 Ağustos). Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Kızılelma mesajı. <https://www.habervakti.com/video/cumhurbaskani-erdogandan-kizilelma-mesaji>

Hürriyet Gazetesi, (2010, 14 Kasım). Hüseyin Çelik'ten CHP'ye fıkralı eleştiri. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/huseyin-celiktan-chpye-fikrali-elestiri-16297603>

Hürriyet Gazetesi (2014, 20 Ocak). Kızılordu Bakü’de katliam yaptı. <https://www.hurriyet.com.tr/kizilordu-bakude-katliam-yapti-25615980>

Milat Gazetesi (2020, 30 Ocak). MSB’den Yunan vekile tokat gibi cevap: Al Sancağımızın gücünü göstereceğiz. <https://www.milatgazetesi.com/haber/msbden-yunan-vekile-tokat-gibi-cevap-al-sancaгимiz-in-229644/>

Milligazete, (2006, 20 Mart). Çanakkale: Emperyalizme reddiye. <https://www.milligazete.com.tr/haber/1073602/canakkale-emperyalizme-reddiye>

Milligazete, (2012, 10 Şubat). Avro Bölgesi’nden yardım bekleyen Yunanistan’a kırmızı ışık yaktı. <https://www.milligazete.com.tr/haber/1102951/avro-bolgesinden-yardim-bekleyen-yunanistana-kirmizi-istik>

Milligazete, (2017, 25 Eylül). Türkiye’nin kırmızı çizgileri ve ABD. <https://www.milligazete.com.tr/makale/1237393/ekrem-sama/turkiyenin-kirmizi-cizgileri-ve-abd>

Milligazete, (2021, 21 Nisan). Kiev’den Rusya’ya beyaz bayrak. <https://www.milligazete.com.tr/haber/6999102/kievden-rusyaya-beyaz-bayrak-zelenskiyden-putine-gorusme-teklifi>

Milliyet, (2016, 6 Haziran). Bakan Soylu: Çalışma hayatında artık kara düzen dönem sona erdi. <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/bakan-soylu-calisma-hayatinda-artik-kara-duzen-donem-sona-erdi-11426625>

Milliyet, (2021, 18 Ekim). Yeşili korumakla kalmamak. <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/didem-ozel-tumer/yesili-korumakla-kalmamak-6621433>

Mynet, (2022, 4 Mart). Bakan Çavuşoğlu duyurmuştu... Rusya tarafı yeşil ışık yaktı! <https://www.mynet.com/bakan-cavusoglu-duyurmustu-rusya-tarafı-yesil-istik-yakti-110106922966>

Posta, (2013, 2 Aralık). Arınç ‘Yüzümüzü kızartacak bir işin içinde olmadık’. <https://www.posta.com.tr/siyaset/video-arinc-yuzumuzu-kizartacak-bir-isin-icinde-olmadik-513405>

Radikal, (2010, 14 Ağustos). CHP’de kızılca kıyamet koptu. <http://www.radikal.com.tr/politika/chpde-kizilca-kiyamet-koptu-1013556/>

Sözcü, (2019, 18 Şubat). Azınlığın azınlığı: Beyaz Ruslar. <https://www.sozcu.com.tr/hayatum/kultur-sanat-haberleri/azinligin-azinligi-beyazruslar/>

Trthaber, (2021, 27 Ekim). İran medyasında Cumhurbaşkanı Erdoğan’a yönelik eş zamanlı karalama kampanyası. <https://www.trthaber.com/genel/iran-medyasinda-cumhurbaskani-erdogan-a-yonelik-es-zamanli-h17528.html>

Trthaber, (2022, 28 Şubat). Demokrasiye sürülen kara leke: 28 Şubat. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/demokrasiye-surulen-kara-leke-28-subat-659080.html>

Türkiye Gazetesi, (2018, 8 Kasım). Cumhurbaşkanı Erdoğan: 31 Mart seçimlerinden alnımızın akı ile çıkacağız. <https://m.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/587836.aspx>

Vatan Gazetesi, (2006, 12 Mart). Kızılcahamam’da kızılca kıyamet! <https://www.gazetevatan.com/yazarlar/mustafa-mutlu/kizilcahamamda-kizilca-kiyamet-73223>

Vatan Gazetesi, (2006, 25 Mart). Ukrayna’da ‘mavi devrim’e doğru. <https://www.gazetevatan.com/dunya/ukraynada-mavi-devrime-dogru-74245>

Yeniakit, (2015, 2 Mayıs). Kızıl Komünist lider Kim Jong’tan korkunç infaz. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/kizil-komunist-lider-kim-jongtan-korkunc-infaz-65583.html>

Yeniakit, (2021, 9 Aralık). Sahtekar Aykut Erdoğan'dan 'yüzüm kızarıyor' şovu! <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sahtekar-aykut-erdogdudan-yuzum-kizariyor-sovu-1604438.html>

Yeniakit, (2021, 18 Mayıs). Türkiye'den hamle üstüne hamle... Rusya sarı ışık yaktı! O ülkede düğmeye bastı. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/turkiyeden-hamle-ustune-hamle-rusya-sari-isik-yakti-o-ulkede-dugmeye-basti-1540278.html>

Yeniçağ, (2017, 6 Mayıs). FETÖ tamam diyelim; Soros çetesi ne olacak? <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/mobi/yazi-arsivi-393260h.htm>

Yeniçağ, (2021, 31 Temmuz). Emine Erdoğan'dan Yeşil Vatan açıklaması. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/cumhurbaskani-recep-tayyip-erdoganin-esi-emine-erdogandan-yesil-vatan-aciklamasi-466073h.htm>

Yeniçağ, (2022, 8 Ocak). AKP'li Hamza Dağ'dan 'Kürtçe' çağrısı. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/akp-genel-baskan-yardimcisi-hamza-dagdan-kurtce-cagrisi-498532h.htm>